

Allium lineare

Klipplök

Akut hotad (CR)
B1ab(iii,iv,v)

Klass: Liliopsida (enhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Asparagales (sparrisordningen), **Familj:** Amaryllidaceae (amaryllisväxter), **Släkte:** *Allium* (lökar), **Art:** *Allium lineare* - klipplök L. **Synonymer:** *Allium strictum* Schrad., *Styvbladlök*

Kännetecken

Klipplöken blommar i juni med rosenröda blomhuvuden. Den känns igen på sina tydligt plattade men smala blad vilket skiljer den från de närmaste släktingarna alvargräslök, back- och sandlök. Blomsamlingen har en karakteristisk utveckling och färgförändring. I knoppstadiet är huvudet nedböjt för att vid blomningen vara upprätt, efter blomningen mörknar blomhuvudet successivt för att slutligen bli nästan svart.

Utbredning och status

Klipplök växer i Norden enbart på Ölands Stora alvar. Den upptäcktes första gången 1946 men förblev en obestämd *Allium* till 1976 då dess rätta identitet fastlades och den blev funnen på ytterligare lokaler. För närvarande (2006) finns den på 49 lokaler/dellokaler. År 2000, som var ett mycket bra år för arten, räknades i dessa populationer 3306 blommande individer. Artens europeiska utbredning är splittrad. En isolerad lokalgrupp finns kring norra Ladoga med en osäker uppgift från Finland. Närmast Öland finns arten i mellersta Tyskland och Tjeckien. Den förekommer lokalt i Alperna, Karpaterna och Kaukasus. Huvudutbredningen sträcker sig från sydöstra Ryssland och Uralbergen genom Sibirien till Sachalin och Kamtjatka. Växten är ursprunglig i den öländska alvarvegetationen men förblev under lång tid förbisedd.

Ekologi

Klipplöken växer i huvudsak i två olika typer av alvarmiljöer. Den finns i karstsprickor där den ofta delar utrymmet med en exklusiv vegetation av kalkbundna ormbunkar, lundväxter och kalkstenslavar. Dessutom påträffas den i ordinär torrängsvegetation med vittringsgrus, en miljö som den delar med mer triviala arter såsom sandlök *Allium vineale* och alvargräslök *Allium schoenoprasum* var. *alvarense*. Arten borde kunna ha en långt större utbredning och frekvens än vad som är fallet på Stora Alvaret. Av förmodligen klimatiska och/eller historiska skäl är den begränsad till alvarets nordöstra och mest kontinentala del.

Hot

Den miljö som klipplöken växer i är förmodligen en av de minst föränderliga vi har. Långa tider av igenväxning torde kunna förändra den till nackdel för klipplöken. Å andra sidan utgör en alltför kraftig betning framförallt med får ett hot mot arten. Floraväktardata från 1993 och framåt med årliga beräkningar av de blommande bestånden har visat att i områden där färbete introducerats har arten i princip försvunnit.

Åtgärder

Ölands stora alvar har de senaste åren restaurerats genom ett Life-projekt. Buskar och träd har röjts bort, stenmurar har byggts upp och de flesta områden betas igen. Samtliga lokaler för klipplök ligger inom världsarvet "Södra Ölands odlingslandskap". Många av artens lokaler är också skyddade genom de senaste årens bildande av naturreservat/naturvårdsområden på Stora Alvaret. De områden som hyser de största bestånden av klipplök bör betas mer extensivt och helst bör man där undvika färbete helt. Klipplökens populationsdynamik och ekologi bör studeras mera ingående. Arten övervakas av floraväktare.

Övrigt

Klipplök är fridlyst. Utländska namn – DK: Steppe-Løg, FI: Jäykkälaukka.

Naturvård

Konventioner: Typisk art i 8240 Karsthällmarker (Kontinental region (CON))

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 8. Bestämmelsen gäller hela landet

Litteratur

Andersson, U.-B. 2006. Konflikt mellan floravård och bete på Öland. Svensk Bot. Tidskr. 100: 236-237.

Andersson, U.-B. & Gunnarsson, T. 2006. Floraväktarrapport 2005 Ölands botaniska förening. Krutbrännaren 15 (1): 3-49.

Knutsson, T. m fl 1997. Försvunna, hotade och sårbara kärleväxter på Öland. Krutbrännaren. Suppl. 2.

Lundgren, B. 1976. *Allium strictum* klipplök på Öland. Svensk Bot. Tidskr. 70: 193-195.

Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1979. Projekt Linné rapporterar 93-105. Svensk Bot. Tidskr. 73: 71-85.

Nilsson, Ö. & Gustafsson, L.-Å. 1985. Projekt Linné: slutrapport. Svensk Bot. Tidskr. 79: 319-328.

Petersson, J.-O. 1993. Utbredning och antal av klipplök *Allium lineare* på Öland 1993. Krutbrännaren 2 (3): 47.

Sterner, R. 1986. Ölands kärleväxtflora. Flora der Insel Öland, 2:a uppl. av Åke Lundqvist. Förlagstjänst.

Författare

Tommy Knutsson 1995. Rev. Ulla-Britt Andersson & Margareta Edqvist 2006.